

Zadeva C-598/21

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

28. september 2021

Predložitevno sodišče:

Krajský súd v Prešove (Slovaška)

Datum predložitvene odločbe:

13. september 2021

Tožeci stranki:

SP

CI

Tožena stranka:

Všeobecná úverová banka a.s.

Predmet spora

Varstvo potrošnikov – Zamuda pri odplačevanju – Predčasna zapadlost – Sorazmernost glede na znesek kredita – Nenamenski kredit – Uresničitev hipoteke s prostovoljno (zasebno) dražbo nepremičnine – Izguba lastninske pravice

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Vprašanja za predhodno odločanje se nanašajo na skladnost uresnitve hipoteke na nepremičnini s prostovoljno dražbo, predčasne zapadlosti kreditov, večkratnega sklepanja novih kreditov zaradi pokritja prejšnjih kreditov in stroškov kredita z Listino o temeljnih pravicah, Direktivo Sveta 93/13/EGS, Direktivo 2005/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta in Direktivo 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter s sodno prakso Sodišča Evropske unije.

Vprašanja za predhodno odločanje

1. Ali člen 47 v povezavi s členoma 7 in 38 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina), Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (v nadaljevanju: Direktiva 93/13/EGS o nepoštenih pogojih), Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (v nadaljevanju: Direktiva 2005/29/ES o nepoštenih poslovnih praksah) ter načelo učinkovitosti prava Evropske unije nasprotujejo pravni ureditvi, kot je člen 53(9) in člen 565 Občiansky zakonik (civilni zakonik), v skladu s katerimi se pri predčasni zapadlosti ne upošteva sorazmernosti te posledice, zlasti teže kršitve obveznosti potrošnika glede na višino kredita in roka za njegovo odplačilo?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje nikalen (torej da ne nasprotujejo), predložitevno sodišče zastavlja naslednja vprašanja:

2.a) Ali člen 47 v povezavi s členoma 7 in 38 Listine, Direktiva 93/13/ES o nepoštenih pogojih, Direktiva 2005/29/ES o nepoštenih poslovnih praksah in načelo učinkovitosti prava Evropske unije nasprotujejo sodni praksi, v skladu s katero se vsebinsko ne prepereči uresnitve hipoteke z zasebno dražbo na nepremičnini, ki je stanovanje potrošnikov ali drugih oseb, in se obenem ne upošteva teža kršitve obveznosti potrošnika glede na višino kredita in obdobje kreditiranja, tudi tedaj, kadar obstaja drug način izpolnitve terjatve kreditodajalca s sodno izvršbo, v kateri prodaja stanovanja, obremenjenega s hipoteko, ni prioriteta?

2.b) Ali je treba člen 3(1) Direktive 2005/29/ES o nepoštenih poslovnih praksah razlagati tako, da varstvo potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami pri kreditiranju potrošnikov zajema vse načine plačila terjatve kreditodajalca, vključno s sklenitvijo novega kredita zaradi pokritja obveznosti, ki izhajajo iz prejšnjega kredita?

2.c) Ali je treba Direktivo 2005/29/ES o nepoštenih poslovnih praksah razlagati tako, da je nepoštena poslovna praksa tudi ravnanje kreditodajalca, ki da večkrat kredit potrošniku, ki ni zmožen odplačevati kreditov, tako da iz tega nastane veriga kreditov, ki jih kreditodajalec potrošniku dejansko ne izplača, temveč jih zadrži zaradi pokritja prejšnjih kreditov in celotnih stroškov kreditov?

2.d) Ali je treba člen 2(2)(a) Direktive 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS (v nadaljevanju: Direktiva 2008/48/EGS o potrošniških kreditih) v povezavi z uvodno izjavo 10 te direktive razlagati tako, da ne izključuje uporabe te direktive tudi v primeru kredita, ki ima vse značilnosti potrošniškega kredita, vendar gre za nenamenski kredit, pri katerem je kreditodajalec celotni kredit z izjemo nepomembnega dela zadržal zaradi pokritja prejšnjih potrošniških kreditov, kot zavarovanje pa je dogovorjena hipoteka na nepremičnini?

2.e) Ali je treba sodbo Sodišča Evropske unije z dne 21. aprila 2016, Radlinger in Radlingerová, (C-377/14), ECLI:EU:C:2016:283, razlagati tako, da se uporablja tudi za pogodbo o sklenitvi potrošniškega kredita, kadar je na podlagi te pogodbe del vzetega kredita namenjen pokritju stroškov kreditodajalca?

Upoštevne določbe prava Unije in sodna praksa Sodišča

Listina EU: členi 7, 38 in 47

Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah: uvodne izjave od dvanajst do štirinajst, šestnajst, dvajset, enaindvajset in štiriindvajset; členi od 1 do 3, člen 4(1), člen 6(1), člena 7 in 8.

Direktiva 2008/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o potrošniških kreditnih pogodbah in razveljavitvi Direktive Sveta 87/102/EGS: uvodna izjava 10, člen 1, člen 2(2)(a), člen 3(g), (h) in (l) ter člen 23.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah: člen 2 od (c) do (e) in (k), členi 3, 5, 6, 7, 11 in 13.

Sodba Sodišča z dne 21. aprila 2016, C-377/14, ECLI:EU:C:2016:283; zlasti točka 3 izreka.

Upoštevne nacionalne določbe

Občiansky zákonník (civilni zakonik)

člen 53 nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah

člen 151h(6), člen 151j(1) in člen 151m določajo nekatere pogoje za uresničitev hipoteke

člen 565 ureja plačilo celotne terjatve zaradi neplačila njenega obroka

Zákon č. 129/2010 o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon št. 129/2010 o potrošniških kreditih in drugih kreditih in posojilih potrošnikom ter o spremembi nekaterih zakonov)

Zákon č. 258/2001 Z.z. o spotrebiteľských úveroch (prvý zákon o spotrebiteľských úveroch) (zákon št. 258/2001 o potrošniških kreditih (prvi zakon o potrošniških kreditih)

člen 4(2) ureja specifične zahteve glede pogodbe o potrošniškem kreditu

člen 4(3), zadnji stavek, določa sankcije za neizpolnitev specifičnih zahtev glede pogodbe o potrošniškem kreditu

Zákon 527/2002 Z.z. o dobrovoľných dražbách (zákon št. 527/2002 o prostovoljnih dražbah)

člen 6(1), prvi stavek, opredeljuje organizatorja dražbe.

Zákon 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (zákon 160/2015 zakonik o civilnem postopku)

člen 325(1) in (2)(d) – ureditev začasne odredbe

Zákon 233/1995 Z.z. Exekučný poriadok (zákon 233/1995 zakonik o izvršilnem postopku)

člen 61g predlog dolžnika za obročno odplačevanje, člen 63 sredstva izvršbe

Kratek povzetek dejanskega stanja in postopka

- 1 Tožena stranka Všeobecná úverová banka, a.s. (v nadaljevanju: banka VUB) in družba Consumer Finance Holding a.s. (v nadaljevanju: CFH) sta bili v preteklosti poslovno povezani. CFH je upravljala s krediti za banko VUB. Tako banka VUB kot CFH sta v preteklosti dajali potrošniške kredite tožečima strankama. SP in CI (v nadaljevanju: tožeči stranki) sta že leta 2004 vzeli potrošniški kredit pri CFH. Kasneje sta vzeli nadaljnje potrošniške kredite. Tožeči stranki nista zmogli

odplačevati kreditov, zato jima je banka VUB dala nove kredite, ki pa jih ni izplačala tožečima strankama, temveč jih je preprosto izplačala sebi zaradi pokritja terjatev iz prejšnjih potrošniških kreditov. Banka VUB je enostransko določala višino terjatev.

- 2 Medtem ko sta leta 2004 tožeči stranki vzeli potrošniški kredit v višini 18.000 slovaških kron (597,49 EUR), jima je banka VUB zadnji kredit na podlagi pogodbe z dne 9. februarja 2012, imenovane „Hypo Pôžička“, v znesku 30.221,50 EUR dala do leta 2032 (v nadaljevanju: sporni kredit).
- 3 Skoraj celotni sporni kredit je banka VUB uporabila za pokritje prejšnjih potrošniških kreditov, odobrenih od leta 2004, torej tako potrošniških kreditov banke VUB kot tudi kreditov, ki jih je dala družba CFH. Del spornega kredita je banka VUB porabila v korist CFH „zaradi pokritja stroškov, povezanih z odobritvijo spornega kredita“. Namen spornega kredita v pogodbi ni bil določen. Banka VUB trdi, da sporni kredit ni deležen varstva, ki ga določajo pravila o potrošniških kreditih.
- 4 Tudi v obdobju pred letom 2012 je banka VUB tožečima strankama dajala kredite tako, da so bili porabljeni za pokritje prej nastalih dolgov. Na primer, v pogodbi o potrošniškem kreditu z dne 23. novembra 2009 je banka VUB tožečima strankama dala kredit v višini 25.156,98 EUR iz naslova obresti in stroškov v višini 24.593,60 EUR, ta kredit pa je tudi omenjen v pogodbi o spornem kreditu. Obstajajo dvomi glede utemeljenosti obresti, med drugim zaradi nespoštovanja pogodbenih zahtev iz zakona št. 258/2001 (prvi zakon o potrošniškem kreditu).
- 5 Značilnost spornega kredita banke VUB je njegovo zavarovanje s hipoteko na nepremičnini – družinski hiši, v kateri prebivata tožeči stranki in druge osebe. Po tem, ko sta tožeči stranki vzeli sporni kredit (9. februarja 2012), sta bili v zamudi z odplačevanjem obrokov kredita v višini 1106,50 EUR. Banka VUB je zaradi neodplačevanja kredita razglasila zapadlost celotnega kredita (13. januarja 2013). V pogodbenih pogojih spornega kredita je bila dogovorjena predčasna zapadlost kredita. Ta dogovor je bil v členu VI, točki 42 in 42.1. Zakon kot edini pogoj za nastop predčasne zapadlosti določa **trimesečno zamudo pri odplačevanju obrokov** in kasnejši poziv z dodatnim rokom petnajstih dni. Potem je 12. aprila 2013 banka VUB zahtevala uresničitev hipoteke z prostovoljno dražbo družinske hiše tožečih strank, katere vrednost je vsaj **tridesetkrat večja** kot znesek, zaradi katerega je banka sprožila postopek, povezan s predčasno zapadlostjo kredita in kasnejšo prodajo hiše.
- 6 Tožeči stranki sta pri Okresný súd Prešov (okrajno sodišče v Prešovu, v nadaljevanju: okrajno sodišče) vložili tožbo zaradi ustavitve uresnitve hipoteke s prostovoljno dražbo. Tožeči stranki banki med drugim očitata, da je banka pri sklepanju kreditnih pogodb kršila njune pravice, ki jima jih zagotavlja pravo Evropske unije. V prvi sodbi je okrajno sodišče tožbo zavrnilo. Po mnenju okrajnega sodišča v bistvu ni bilo ovir za prodajo družinske hiše tožečih strank v okviru izvensodnega postopka.

- 7 Na podlagi pritožbe tožečih strank je Krajský súd v Prešove (regionalno sodišče v Prešovu, v nadaljevanju: regionalno sodišče) razveljavilo sodbo, glede prostovoljne dražbe družinske hiše tožečih strank pa je menilo, da ji nasprotuje neobstoj sorazmernosti. Po mnenju regionalnega sodišča je prodaja družinske hiše tožečih strank **nesorazmerna**, ker obstaja drug način poplačila zavarovane terjatve, in sicer izvršilni postopek, v katerem bi lahko bila terjatev banke VUB poplačana, hkrati pa tožeči stranki ne bi izgubili lastninske pravice na družinski hiši. Regionalno sodišče je upoštevalo kršitev potrošniškega prava.
- 8 Potem je okrajno sodišče z drugo sodbo tožbo ponovno zavrnilo. To sodišče se je sklicevalo na sodbo Sodišča v zadevi C-34/13, v skladu s katero tudi nepošteni pogoji ne preprečujejo prodaje stanovanja tožečih strank v okviru zunajsodnega postopka za uresničitev hipoteke. Okrajno sodišče je dalo prednost sodni praksi Najvyšší súd Slovenskej republiky (vrhovno sodišče Slovaške republike) v drugi zadevi, v kateri to ni priznalo *ex ante* varstva potrošnikov z zaustavitvijo izvensodne prodaje stanovanja potrošnikov s prostovoljno dražbo.
- 9 Tožeči strank sta vložili pritožbo, v kateri zahtevata ustavitev uresničitve hipoteke s prostovoljno dražbo in med drugim zatrjujeta kršitev njunih potrošniških pravic in kršitev njune pravice do stanovanja v primeru prodaje njune družinske hiše.

Kratka utemeljitev predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 10 V okviru uresničitve hipoteke Slovaška republika ni izrecno predvidela upoštevanja takih okoliščin, ki jih je Sodišče Evropske unije štelo za pomembne v sodbi Mohamed Aziz, C-415/11, točka 73: „ *Najprej, kar zadeva zlasti pogoj v zvezi s predčasno zapadlostjo v dolgoročnih pogodbah zaradi neplačil dolžnika v omejenem obdobju, mora predložitveno sodišče, kot je navedla tudi generalna pravobranilka v točkah 77 in 78 sklepnih predlogov, preučiti zlasti, ali je možnost, da proizvajalec ali ponudnik za zapadel razglasi celoten kredit, odvisna od tega, da potrošnik ni izpolnil obveznosti, ki je v okviru zadevne pogodbe bistvena, ali je ta možnost določena za primere, v katerih je taka neizpolnitev dovolj resna glede na obdobje in višino kredita, ali navedena možnost odstopa od pravil, ki se na tem področju uporabljajo, in ali nacionalno pravo določa ustrezne in učinkovite ukrepe, ki potrošniku, za katerega se ta pogoj uporablja, omogočajo, da odpravi posledice navedene zapadlosti kredita.*”
- 11 Predložitveno sodišče meni, da je institut prodaje s prostovoljno (zasebno) dražbo bistvenega pomena tudi v zadevah s področja potrošniškega prava. Problem je pravno vprašanje sorazmernosti prostovoljnih dražb, ki ga sodna praksa ne obravnava. Brez spoštovanja načela sorazmernosti bi bila prostovoljna dražba nepremičnine potrošnika, vključno z njegovim stanovanjem, tolerirana v primeru katere koli, tudi manj pomembne, kršitve obveznosti potrošnika.
- 12 Ni sporno, da varstvo potrošnikov ni absolutno. Stanovanje potrošnika je lahko prodano tudi brez sodnega postopka in ne glede na nepošteno pogodbeno pogoje (C-34/13).

- 13 V Slovenski republiki sta na voljo dva načina uresničitve hipoteke. Prvi se nanaša na prodajo predmeta hipoteke (zastave) s prostovoljno dražbo. Te dražbe izvaja zasebni subjekt – podjetnik. Upnik enostransko določi višino terjatve. Drugi podjetnik – organizator dražbe pogosto prodaja tudi stanovanja potrošnikov brez kakršnega koli sodnega postopka in brez objektivne ocene višine terjatve in sorazmernosti dražbe stanovanja potrošnika. Kljub neobstoju soglasja potrošnika zakon te dražbe opredeljuje kot „prostovoljne“.
- 14 Drugi dopustni način uresničitve hipoteke je sodni izvršilni postopek na podlagi zakona št. 233/1995 – zakonik o izvršilnem postopku. Pred njim sodišče preizkusi pogodbene pogoje in lahko v tem okviru dovoli obročno odplačevanje, poleg tega pa mora po uradni dolžnosti upoštevati varstvo potrošnikov v okviru vseh dosedaj navedenih direktiv. Kasnejšo odločbo sodišča lahko upnik predloži izvršitelju, ki ravno tako lahko dovoli obročno odplačevanje, zarubi premoženje potrošnika, denarna sredstva v bankah in druge terjatve, lahko odredi odtegljaje od plače potrošnika pa tudi prodajo nepremičnine, v kateri ima potrošnik stanovanje.
- 15 Že na prvi pogled obstaja znatna razlika med opisanimi načinoma uresničitve hipoteke. V okviru obeh postopkov lahko pride do prodaje stanovanja potrošnika, vendar pa je lahko v okviru sodnega izvršilnega postopka potrošniku dovoljeno obročno odplačevanje, pa tudi prilagoditev sankcij zaradi zamude pri odplačevanju. Zlasti v primeru dolgoročnih kreditov to daje možnost aktivacije ravni prvotnih obrokov kredita in to do konca obdobja kreditiranja. Na ta način je mogoče doseči to, da je upnik poplačan v istem roku, kot se je dogovoril s potrošnikom, potrošnik pa ohrani stanovanje.
- 16 Postopek prostovoljne dražbe pa ne zajema takih jamstev. Postopek prostovoljne dražbe namreč tudi ni prekinjen zaradi sodnih postopkov glede nepoštenih pogojev. Če je dražba izvedena, potrošnik izgubi lastninsko pravico na stanovanju in ga mora brez odlašanja zapustiti. *Ex post* (po dražbi) sodni postopki glede ugotovitve nezakonnosti dražbe, so po izgubi lastninske pravice za potrošnika še posebej dramatični.
- 17 Ob tem, da je varstvo pred nesorazmernim posegom v pravice potrošnikov, vključno z njihovimi stanovanji, posebej pomembno *ex ante*, torej pred izvedbo dražbe, pa materialno pravo ne ureja nobene druge možnosti *ex ante* varstva kot je le **tožba za ustavitev uresničitve hipoteke** v postopku prostovoljne dražbe. Vendar dajatvena sodba po eni strani ne uživa pravnomočnosti, po drugi strani pa upniku omogoča drugi način uresničitve hipoteke z dražbo v izvršilnem postopku.
- 18 Upniki se sklicujejo na hitrost prodaje predmeta pod hipoteko (zastavo) v okviru prostovoljne dražbe, vendar pa razlog in cilj kreditne pogodbe ni trgovina z nepremičninami, temveč dajanje kreditov potrošnikom brez nepoštenih pogodbenih pogojev in brez nepoštenih poslovnih praks zaradi zagotovitve boljše kakovosti življenja potrošnikov.

- 19 Slovaška ureditev dovoljuje razglasitev predčasne zapadlosti terjatve **brez preučitve vprašanja, ali je potrošnik kršil obveznost, ki je bistvena**, torej ali je taka neizpolnitev obveznosti **dovolj pomembna glede na obdobje odplačevanja kredita in njegove višine, in ali nacionalno pravo določa ustrezna in učinkovita sredstva, ki potrošniku omogočajo preprečitev učinkov take zapadlosti kredita.**
- 20 Predložitveno sodišče meni, da če bi zakon za namen predčasne zapadlosti zahteval obstoj okoliščin, kot so tiste, ki jih je Sodišče navedlo v točki 73 sodbe Aziz C-415/11, bi lahko upnik uveljavljal sankcije, lahko bi tudi sprožil sodni izvršilni postopek zaradi plačila nizkih obrokov, vendar pa gotovo ne bi mogel začeti prodaje družinske hiše tožečih strank zaradi manjših kršitev obveznosti.
- 21 Bolj sorazmerna ureditev bi omogočala tudi uveljavljanje pravic in preizkus nepoštenih pogodbenih pogojev in nepoštenih poslovnih praks po uradni dolžnosti. Vendar pa v skladu s predstavljeno sodno prakso prodaje družinske hiše s prostovoljno dražbo ni mogoče ustaviti z naložitvijo obveznosti neizvedbe navedene dražbe.
- 22 Predložitveno sodišče navaja, da so bili sporni kredit in prejšnji potrošniški krediti uporabljeni za odplačilo pred tem vzetih kreditov. Očitno je, da so bili tožečima stranka velikokrat odobreni potrošniški krediti, čeprav nista imeli zadostnih dohodkov.
- 23 Predložitveno sodišče ne vidi razloga za to, da bi bile okoliščine, kot je predstavljeno odplačevanje potrošniških kreditov, izključene iz praks, za katere se uporablja Direktiva 2005/29. Meni tudi, da te nepoštene poslovne prakse ne smejo biti izvzete iz sodnega nadzora na podlagi Direktive 2005/29. Če ne bi bilo tako, bi bilo podano logično protislovje, ker bi se obdobje za preizkus nepoštenih praks pri poslovni transakciji za potrošniški kredit končalo pred samim vračilom potrošniških kreditov. Predložitveno sodišče navaja, da Direktiva 2005/29/ES v členu 3 zagotavlja varstvo ne le pred sklenitvijo in v času sklenitve, **temveč tudi po sklenitvi poslovne transakcije**. Če odplačevanje potrošniškega kredita ni zajeto s pojmom „med poslovno transakcijo“, pa bi moralo biti zajeto s pojmom „po poslovni transakciji“. Navedeno sodišče dodaja, da čeprav morebitne nepoštene poslovne prakse nimajo neposrednega vpliva na nezakonitost pravnega akta, pa imajo vpliv na oceno nepoštenosti pogodbenih pogojev kot ena izmed okoliščin za namene člena 4(1) Direktive 93/13.
- 24 Po mnenju predložitvenega sodišča smisel potrošniških kreditov ne bi smel biti, da se kreditov potrošnikom ciklično ne izplača, temveč jih upnik zadrži zaradi pokritja lastnih terjatev iz naslova prejšnjih kreditov. Tako dajanje kreditov je z vidika cilja Direktive 2008/48/ES v celoti brez smisla.
- 25 Predložitveno sodišče ugotavlja, da v sporni kreditni pogodbi ni določen namen kredita in da vsebuje določila pogodbe o potrošniškem kreditu. Edina okoliščina,

ki izključuje sporni kredit s področja uporabe te direktive, je zavarovanje z nepremičnino.

- 26 Vendar pa se s spornim kreditom ne ustanavlja hipoteka, niti ni kredit za investicije v nepremičnine ali stanovanja. Zavarovanje z nepremičnino je namenjeno odplačilu prejšnjih potrošniških kreditov.
- 27 Predložitveno sodišče z ekonomskega vidika ne vidi praktične razlike med spornim kreditom in potrošniškimi krediti, vzetimi pred spornim kreditom. Ker je treba sporni kredit uporabiti za odplačilo prejšnjih potrošniških kreditov, je podana zelo tesna povezava namena sklenitve pogodb med spornim kreditom in prejšnjimi potrošniškimi krediti, zaradi odplačila katerih je bil sporni kredit sklenjen.
- 28 Glede zadnjega vprašanja, in sicer ali je treba sodbo z dne 21. aprila 2016, Radlinger in Radlingerová, C-377/14, razlagati tako, da se ta uporablja tudi za pogodbo o odobritvi potrošniškega kredita, če je bil v okviru take pogodbe del vzete kredita namenjena kritju stroškov kreditodajalca, bo to ena od okoliščin, ki bo odločilno vplivala na saldo dolga, zaradi katerega se je začel postopek prodaje stanovanja tožečih strank. Sporne zneske banka VUB šteje za dejansko izplačane tožečima strankama in jih je vštela v znesek spornega kredita, ki je bil tožečima strankama dejansko odobren.

DOKUMENT ROZSOD